

MALATYA İLİNDE BULUNAN KÜLTÜREL MİRAS KALINTILARI İLE
BU KALINTILARIN KÜLTÜREL TURİZM ve SÜRDÜRÜLEBİLİR
KIRSAL KALKINMAYLA OLAN İLİŞKİSİ

Cultural Heritage Remains in Malatya and Their Relationship with
Cultural Tourism and Sustainable Rural Development

İrfan TAPAN

Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi

nafrinapat.1989@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2925-9772>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-
Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute-
AİCUSBED 8/2 Ekim /October 2022 / Ağrı

ISSN: 2149-3006

e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	28.02.2022
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	02.07.2022
Sorumlu Yazar- <i>Corresponding Author</i> :	İrfan TAPAN
Sayfa Aralığı- <i>Page Range</i> :	449-480
Doi Numarası- <i>Doi Number</i> :	 https://doi.org/10.31463/aicusbed.1080664

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

 iThenticate

MALATYA İLİNDE BULUNAN KÜLTÜREL MİRAS KALINTILARI İLE BU KALINTILARIN KÜLTÜREL TURİZM VE SÜRDÜRÜLEBİLİR KIRSAL KALKINMAYLA OLAN İLİŞKİSİ

Cultural Heritage Remains in Malatya and Their Relationship with Cultural Tourism and Sustainable Rural Development

İrfan TAPAN

Öz

Kültürel miras kalıntıları geçmiş çağlarda insanoğlu tarafından çeşitli amaçlar doğrultusunda meydana getirilen ve evrensel değerlere sahip olan tarihî ve kültürel kalıntılardır. Bu kalıntılardan sürdürülebilir bir biçimde gelecek nesillerin de yararlanmasına olanak sağlayarak çeşitli şekillerde yararlanılmaktadır. İnsanların bu kültürel miras kalıntılarında yararlandığı yollardan bir tanesi de kültürel turizmdir. Kültürel turizme katılım gösteren turistler yüksek eğitim ve ekonomik gelire sahip olan ve seyahat etme amacı, araştırma ve bilgi sahibi olma isteği olan kişilerdir. Bu kültürel turizme katılan turistler gittikleri bölgelere ekonomik anlamda da önemli bir gelir bırakmaktadırlar. Bu durum ise özellikle sürdürülebilir kırsal kalkınma için önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Hazırlanan bu çalışmada, kültürel turizmin kırsal kalkınmaya olan etkileri literatürde yer alan çalışmalardan da yararlanılarak analitik bir yöntemle incelenmiş, kültürel turizmin kavramsal çerçevesi, dünyada ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi, Malatya ilinde bulunan kültürel miras kalıntıları ve kültürel turizm ile kırsal kalkınma arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Yapılan araştırmaların neticesinde Malatya ilinde 202 arkeolojik sit alanı, 13 doğal sit alanı, 60 dinî yapı, 68 kültürel yapı, 7 idari yapı, 57 sivil mimari yapı, 4 askerî yapı olmak üzere toplam 411 adet kültür miras kalıntısı tespit edilmiştir. Bu çalışma için yapılan araştırmalarda bu kültürel miras kalıntılarının Malatya ilinde genellikle kırsal alanlarda yer aldığı, bu durumun ise bölgede kırsal kalkınma faaliyetleri için önemli bir rol üstleneceği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Turizm, kültürel turizm, miras turizmi, kültürel miras, kırsal kalkınma, Malatya.

Abstract

Cultural heritage remains of past areas in history which has generated a variety of purposes by human beings and are the universal values and cultural relics. This residue allowing a sustainable manner to the benefit of future generations are utilized in various ways. One of the ways in which people take advantage of this

cultural heritage and cultural tourism ruins. Tourists participating in the cultural tourism and higher education with economic income and the purpose of travel are also people who desire to have a research and information. This cultural tourism to the region they go to leave a substantial income tourists participating in the economic sense. This situation is especially constitute an important resource for sustainable rural development. Prepared in this study, cultural effects on rural development of tourism benefiting also from studies in the literature have been examined by an analytic method, the conceptual framework of cultural tourism, historical development in the World and Türkiye, Malatya cultural heritage ruins in the provinces and investigated the relationship between rural development and cultural tourism. In Malatya as a result of research 202 archaeological sites, 13 natural sites, 60 religious buildings, 68 cultural, 7 administrative structure, 57 civil architecture, a total of 411 pieces cultural heritage remains, including 4 military structures have been identified. The ruins of this cultural heritage in the search for work in Malatya province generally takes place in rural areas, it was concluded that an important role for rural development activities in the region if this situation.

Keywords: Tourism, cultural tourism, heritage tourism, cultural heritage, rural development, Malatya.

Giriş

Kültür sözcüğü uygarlık, üretim, eğitim ve sanatsal yanıyla farklı anlamlarda kullanılan geniş bir kavramdır. Kültür kavramının çok çeşitli tanımlarının olması, kültürün bir ulusa, bir ülke veya ülke içinde farklı bölgelere ait olan, bilgi, üretim, sanat, gelenek, görenek, dil, inanç, alışkanlık, değer yargıları, giyim-kuşam gibi insanın yaptığı, öğrenilen veya yeni kuşaklara aktarılan, toplumsal, değişebilen, bütünleştirici özellikleri olan bir olgu olduğunun kanıtıdır (Doğaner, 2013, s. 13). Kültür, insanların yüzlerce yıllık birikiminin bir sonucu olarak meydana gelen bir hayat tarzıdır. Bu hayat tarzı içerisinde insanların konuştukları dil, dinî inançları, giyim ve kuşamları, örf ve adetleri gibi çok çeşitli kültür öğeleri bulunur. Kültürel miras kalıntıları geçmiş kuşaklardan günümüze kalan ve korunarak gelecek nesillerin yararına olacak şekilde aktarılan, evrensel değerlere sahip, geleneğe tanıklık etme, yaratıcı insan dehasının ürünü olması, insanlık tarihinin bir veya daha fazla dönemini temsil etmesi gibi belirli kriterleri taşıyan tarihî ve kültürel eserlerdir (ÇEKÜL, 2018). Kültürel miras kendi arasında somut, soyut ve doğal kültürel varlıklar olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Somut kültürel varlıklar, taşınabilir ve taşınmaz miras kalıntıları olarak ikiye ayrılmaktadır. Anıt, heykel, resim, arkeolojik eser, kitabe, kitap vb. yapılar bu gruba girmektedir. Soyut kültürel miras kalıntıları ise insanların oluşturduğu gelenek, görenek, dil, destan, halk hikâyesi ve folklor gibi eserlerdir. Doğal miras kalıntıları ise insan eliyle

oluşturulmamış olan fakat kültürel açıdan önem teşkil eden manzara ve biyolojik çeşitliliğidir. Doğal mağara, kanyon, şelale relik veya endemik olan bir fauna veya flora bölgesi de bu gruba girmektedir.

Kültürel miras geçmiş, bugün ve gelecek arasında bir köprü kurmaktadır (Tunçer, 2017, s. 3). İnsanlık tarihi boyunca yaşanan tüm olaylar, toplumsal açıdan belli bir kültürel birikimi sağlamış ve kültürel mirası oluşturacak tecrübeleri ortaya çıkarmıştır. Kültürel birikim, bir kente ait olan en önemli göstergedir. Kentte yaşayan insanların, kente kattıkları değer yargıları ve kenti biçimlendirme şekillerini ortaya koyar. Kültürel miras ise tüm kültürel değerlerin ve geleneklerin somut göstergeleridir. Kültürel mirasın, zenginleşerek yeni kuşaklara aktarılabilmesi en başta bilinçli bir kültürel koruma ile mümkündür (Yücel Batmaz & Biçici, 2021, s. 98). Koruma anlayışına ilişkin temel varsayım ise, neyin yani hangi değerlerin korunacağı ile ilgilidir. Bu değerler “taşınır” ve “taşınmaz” kültür varlıkları olarak iki ana gruba ayrılmaktadır (Ahunbay, 2009, s. 22).

Dünya Mirası Sözleşmesi’ni yani UNESCO’yu imzalayan her devlet hem kültürel, hem de doğal mirasını tanımlama, belirleme, koruma, restore etme, sunma ve gelecek nesillere aktarma yükümlülüğündedir. Kültürel mirasının risklere karşı korunmasının uluslararası düzeyde kurumsallaşması konusunun geçmişi, I. Dünya Savaşı’na kadar uzanmakla birlikte somut ve ortak kabul gören adımların atılması II. Dünya Savaşı’nın sonunu bulmuştur (İSMEP, 2014, s. 22). UNESCO kültürel mirası tarih, sanat veya bilimsel açıdan istisnai evrensel değere sahip olma (UNESCO, 1972) olarak tanımlamıştır. Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (1992) miras kavramını; yapılar, inşaatlar, mimari eser grupları, açılmış sit alanları, taşınır varlıklar, diğer tüm anıtlar ve bunların çevresi” olarak tanımlamıştır. Kültürel mirasın korunması konusu sadece ulusal boyutta ele alınabilecek bir konu değildir. İnsanlığın ortak tarihini ifade etmesi bakımından evrensel bir nitelik göstermektedir. Bu nedenle koruma anlayışı uluslararası bir tasnifle anlaşılmalıdır. Korunmaya ilişkin uluslararası alanda belirlenen birtakım sözleşmeler ve kurullar mevcuttur (Yücel Batmaz & Biçici, 2021, s. 98). Türkiye’nin uluslararası çerçevede taraf olduğu “Venedik Tüzüğü”, “Dünya Doğal ve Kültürel Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme”, “ICOMOS”, “ICOM”, “Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi” ve “Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi” yasal dayanaklardan birkaçıdır (Ahunbay, 2019, s. 42-63). Aynı zamanda ülkemizde 1710 sayılı Eski Eserler Kanunu”, “2863 sayılı Kültür

ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”, “2872 sayılı Çevre Kanunu” ve “2873 Sayılı Milli Parklar Kanunu” gibi düzenlemeler ile korumaya ilişkin perspektif çizilmeye çalışılmıştır (Yücel Batmaz & Biçici, 2021, s. 98). Koruma anlayışına ilişkin olarak ulusal düzeydeki yasal dayanaklar, uluslararası sözleşmelerden teorik olarak ayrılmamaktadır. Konu uygulama noktasına geldiğinde ise tartışmaya açık bir hâle gelmektedir (Tapan, 1998, s. 204). Son yıllarda dünyada şiddetli fırtınalar, depremler, kuraklık, aşırı yağış gibi doğal afetler insanoğlunun ortak mirası sayılan kültürel değerleri ve mimari eserleri tahrip etmeye başlamıştır. Doğadan kaynaklanan doğal afetlerin yanı sıra insan kaynaklı olan savaş, terör olayları, yerel çatışmalar, mega projeler, kitle turizmi gibi olumsuz etkiler de kültür turizminin kaynakları olan kültürel mimariyi ve mirası yok etmektedir. Örneğin son olarak Ukrayna-Rusya Savaşı sırasında Ukrayna’nın başkenti olan Kiev’de Roma, Helenistik, Moğol ve Osmanlı zamanından kalma çok değerli tarihî ve kültürel yapılar çıkan çatışmalar esnasında tahrip olmuş, bazıları ise yok olmuştur. Bir başka örnekte ise Irak’ta antik kentler DEAŞ terör örgütünün saldırıları sonucunda tamamen yok edilmişlerdir.

Turizm insanların maddi kazanç sağlama amacı olmaksızın, sürekli yaşadıkları ortam dışına seyahat etmeleri, gittikleri yerde konaklama, beslenme gibi hizmetleri ve yörede üretilen malları satın almaları şeklinde karşımıza çıkar (Akova, 1999). Turizm aynı zamanda bir turistin bir turizm bölgesini tercih etmesini ve turizm bölgesi olarak devam etmesini belirleyen çekicilikler ve destek hizmetleri olabildiği gibi turistlerin sürekli yaşadıkları bölge dışında kaldıkları süre içinde satın aldıkları, kiraladıkları veya satın almak ya da kiralamak isteğinde buldukları mal ve hizmetler ile yaşadıkları anıların bütünü (Akova & Şahin, 2019) olarak da tanımlanabilir. Alternatif turizm türlerinden olan kültür turizmi ise; insanların yeni bilgi, deneyim kazanarak kültür seviyesini artırmak ve kültürel farklılıkları öğrenmek amacıyla kültürel mekânları görmek ve kültürel olaylara katılmak için yer değiştirmesidir (Doğaner, 2013, s. 13). Kültürel turizme katılan turistlerin esas amacı kültürel anlamda bilgilerini artırmak, kültürel bir mekânı görmek ve buradan bilgi elde etmektir. Burada esas amaç kültürel anlamda yeni bir bilgi ve deneyim kazanmaktır. Bu yüzden bu turizm türüne katılan turistlere de “kültür turisti” denilmektedir.

Kültür turistinin gezi amacı yeni bilgi ve deneyimlerle kültürünü arttırmaktır. Kültür turizmi, kültür turisti için bir öğrenme amacıdır. Aslında kültür turisti, diğer turistlerden farklı olarak kültürlü turistir. Çünkü kültür turizminin kaynaklarının çoğu yüksek kültürle ilgilidir (Doğaner, 2013, s.

13). Kültürel turizme katılan turistlerin ilgi alanları oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu ilgi alanları arasında tarihî yapılar, kaleler, yöresel veya bölgesel yemekler, oyunlar, folklor, fuarlar, çiftlik evleri, özel ilgi bahçeleri, eski maden alanları, yöresel el sanatları gibi çok çeşitli ilgi alanları bulunmaktadır.

Kırsal kalkınma ise dünyanın her bölgesinde yaygın olarak kullanılan ve kabul gören bir kavram olup, zaman içinde içerik açısından değişikliğe uğrayarak farklı tanımlar altında kullanılmaktadır. Bununla birlikte evrensel anlamda kabul görmüş bir kırsal kalkınma tanımı ve ayrımı da yoktur. Bu kavram geçmişten günümüze farklı yollardan ve farklı amaçlarla kullanılarak tanımlanmıştır (Bakırcı, 2007, s. 33). Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nın 2004 yılında gerçekleştirdikleri II. Tarım Şurası Kırsal Kalkınma Politikaları VIII. Komisyon Toplantısı'nda kırsal kalkınma; küçük toplulukların içinde buldukları ekonomik, toplumsal ve kültürel koşulları iyileştirmek amacıyla giriştikleri çabaların devletin bu konudaki çabalarıyla birleştirilmesi, bu toplulukların ulusun tümüyle kaynaştırılması ve ulusal kalkınma çabalarına tam biçimde katkıda bulunmalarının sağlanması süreci şeklinde tanımlanmaktadır (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2004, s. 431). Yine aynı toplantıda hazırlanan rapora göre kırsal kalkınma; kırsal alanda yaşayan ve geçimini tarım sektöründen veya benzer kırsal mesleklerden sağlayan birey ve toplulukların, insanca yaşam koşullarına kavuşturulması için onlarda önce bu yönde bir gereksinme duygusu yaratmak, sonrada bu duygu yönünde çaba harcamaları için onlara maddi ve manevi açıdan tüm yardımların yapılması ile demokratik yoldan bu toplulukların kalkınmalarını sağlama savaşı (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2004, s. 431) olarak tanımlanmıştır.

Kırsal kültür turizmi de kırsal alanlarda bulunan kültürel kaynakların kültür turizmi kapsamında sürdürülebilir bir şekilde değerlendirilerek kırsal kalkınma için yeni bir ekonomik alan oluşturmasıdır. Kırsal alanlarda bulunan kültürel değerler kültür turizmi için çok önemli bir potansiyel ve çekicilikler barındırır. Kültür turizmi de kırsal kalkınma için çok önemli bir yere sahiptir. Kırsal bir alanda bulunan kültürel değerler sayesinde kültürel turizme katılan turistler konaklamak için köy evleri ve köylerde bulunan küçük motellerde kalıp, bu köylerin yöresel yemeklerini tüketirler. Aynı şekilde bu alanlarda bulunan ticari araçları kullanıp, köy meydanlarında satılan yöresel el sanatları ve süs eşyalarını satın alarak köy ekonomisine önemli bir katkı sağlarlar. Kültürel turistler tüm bu faaliyetlere katılırken de

bu kırsal bölgenin kültürünü öğrenip, bu kültürü farklı bir bölgede bulunan başka bir şehir veya ülkeye taşırlar. Bu şekilde yöresel kültürlerin tanınırlığı artar ve bunun sonucunda ise bu bölgenin kırsal kalkınması meydana gelir.

Kavramsal Olarak Kültürel Turizm

Özel ilgi turizminin bir çeşidi olarak kültürel turizm için ilk kez 1969 yılında Kanada'nın Ontaria kentinde düzenlenen bir kongrede kültürel motivasyonlar ile seyahat etmek şeklinde dar anlamda bir tanımlama yapılmıştır (Kızılırmak & Kurtuldu, 2005, s. 101). Daha geniş anlamda bir tanıma ise ilk kez 1980'li yılların başında Avrupa Komisyonunun, Avrupa Birliğinin kültürel kimliğini ve kültürel mirasını ortaya çıkarmak amacıyla yaptığı çalışmalar sırasında rastlanılmıştır (Çulha 2008, s. 1829). 1990'lı yıllara gelindiğinde ise tur operatörlerinin gelişmesiyle birlikte kültür turizmi daha da gelişmiştir (Richards, 2001). Bazı kaynaklar ise kültür turizmi yerine miras turizmi kavramını da kullanmışlardır. Miras turizmi, bir bölgeyi ziyaret edecek turistlerin çekim faktörünün miras unsuru olduğu turizm türünün bir alt grubu olarak nitelendirilmektedir. Söz konusu turizm türünde amaç, sahip olunan mirasın gelecek nesillere aktarılmasının sağlanmasıdır (Abacılar, 2008, s. 15).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü (UNWTO)'ne göre kültür turizmi ziyaretçilerin temel motivasyonunun bir turizm merkezindeki somut olan ve somut olmayan kültürel çekim ürünlerini öğrenmek, keşfetmek, deneyimlemek ve tüketmek amacıyla yapılan bir tür turizm faaliyetidir (UNWTO, 2020). Kültürel turizmdeki çekicilikler yıl boyunca devam eden ve sezonluk olmayan çekiciliklerdir. Bu yönüyle de diğer bazı alternatif turizm türlerinden ayrılır ve tüm yıl boyunca devam edebilir. Ayrıca bünyesinde barındırdığı çekicilikler sadece tarihsel bir mekânı değil, insanın oluşturduğu somut ya da soyut her türlü faaliyetleri kapsar. Kültür turizmine katılan turistler de elit kişilerdir, yani hem ekonomik hem eğitim hem de kültürel anlamda toplumdaki statüleri normal turistlere göre daha yüksektir.

Dünyada ve Türkiye'de Kültürel Turizmin Gelişimi

İnsanların yüzlerce veya binlerce yıllık birikiminin sonucu olarak oluşan kültür, 1990'lı yıllardan sonra turizmin ayrılmaz bir parçası olmuştur. Özellikle 1990'lı yıllardan sonra insanların geçmişte yaşamış medeniyetlerin kültürlerini görmek ve öğrenmek için yaptıkları geziler, alternatif turizm türleri arasında yer alan kültür turizmini oluşturmuştur. İnsanlarda başka bölgelere seyahat etme ve bu bölgelerde yaşayan diğer insanlarla tanışma ve onların kültürlerini öğrenme isteği her zaman önemli bir güdü olmuştur (Jafari, 2000, s. 125). Kültür turizminin geçmişten günümüze kadar olan

gelişimine bakıldığında en eski gezilerin Roma İmparatorluğu Dönemi'nde Nil Nehri ve çevresindeki piramitlerin bulunduğu alanlara düzenlenen turlar olduğu görülmektedir (Çiçek, 2013, s. 103). Bu teoriye göre Halikarnaslı Herodot'un 2700 yıl önce piramitleri görmeye gitmesiyle ilk kültür turisti olduğu ve bu seyahat sırasında piramitler üzerinde yazılan yazılar ve çizilen resimler hakkında yorumlar yaptığı ve bu piramitleri inşa eden insanlar hakkında bilgi toplamaya çalıştığı (Bandeoğlu, 2015, s. 159) iddia edilmektedir. Rönesans ve Reform hareketleri ile birlikte Avrupa Kıtası'nda kültür ve sanat amaçlı geziler düzenlenmiştir. Bu gezilerin en ünlüsü 17. yüzyılda elit kesimde yer alan insanların katıldığı Büyük Tur'dur. Büyük Tur esasen aristokratların katıldığı bir Batı Avrupa Turu idi. John Towner, bu tur kapsamında 18. yüzyıl ortalarında yaklaşık 15.000 ile 20.000 İngiliz turistin Avrupa Kıtasını gezdiğini ifade etmiştir (Page, 2005, s. 29). Avrupa Kıtası'nda Büyük Tur organizasyonuna katılan bireyler; müzeler, kültürel peyzajlar, kiliseler ve festivaller gibi özel alanları gezmekte ve bu alanlara yapılan ziyaretlerin temel amacının, kültürün tüm farklı biçimlerinin tecrübe edilmesi olduğu belirtilmektedir (Hausmann, 2007, s. 8). Alexander Walker'a göre ise Amerika Kıtası'ndan Avrupa'ya yönelik kültürel turizm hareketinin başlamasında 1953 yılı yapımlı "Roma Tatili" adlı filmin izleyicilerle buluşması etkili olmuştur. Amerikalılar "Barok Mimarisi" örneklerinin sergilendiği bu filmde, çekim mekânlarını görmek için seyahat etmeye başlamışlardır (Misiura, 2006, s. 135). Bir başka örnekte ise J.R.R. Tolkien'in yazdığı The Lord of the Rings (Yüzüklerin Efendisi) kitabının Peter Jackson tarafından sinemaya uyarlamasından sonra, insanlarda bu filmin çekildiği yerler hakkında büyük merak uyanmıştır. Bunu takiben birçok kültür turisti bu filmlerin çekildiği mekânları ziyaret ederek kültürel miras alanlarını görme fırsatı elde etmişlerdir. Bu durum televizyon filmlerinin kültürel turizmin ve kültürel mirasın yaygınlaşması ve geniş kitlelere ulaşmasındaki rolünü de apaçık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Geçen yüzyıllar boyunca kültür amaçlı gerçekleştirilen seyahatler turistik bir aktivite boyutu kazanmış, tarihî ve kültürel alanları ziyaret etmek, bugünün popüler seyahatleri olmuştur. Aileler, üst sınıfa mensup bireyler, gruplar ve hatta uluslararası ziyaretçiler, boş zamanlarında sıklıkla tarihî mekânları ziyaret etmeyi tercih etmişlerdir (Hargrove, 2002). Dünya genelinde kültür turizminin gelişmesinde, deniz-kum-güneş üçlüsüne bağlı kitle turizminin ekonomik etkisinin istenilen düzeyde olmaması (Toker, 2011), arz-talep arasındaki tutarsızlık, kaynakların aşırı kullanımı,

yoğunluğun çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkiler gibi faktörler daha bilinçli toplumların oluşmasına zemin hazırlamıştır (Kozak & Bahçe, 2009). Bunun yanında bireylerin öğrenme isteğindeki artış, katılımcıların pozitif düşünme gücü sağlaması, kültür turizminin yeni alternatif türlerinin gelişmesi, insanların tanıtımlar aracılığı ile kültür turizminin yeni olanaklarının farkına varması ve pazarlama faaliyetlerinin artması da etkili olan başka sebeplerdir (Swarbrooke, 1977, Khalilova, 2008). Ayrıca kültürel miras ile ilgili çekicilikleri kullanmaya oldukça meyilli ve istekli yeni bir orta sınıf veya diğer adıyla hizmet sınıfının sayıca artması (Günel vd., 2009, s. 276) gibi nedenlerin etkili olduğu görülmektedir. Son olarak ise bireylerin eğitim seviyesinin yükselmesi, yaşlanan nüfus, kısa seyahatlerin önem kazanması, genç (33-44 yaş grubu) turistlerin sayıca artması ve internet kullanımındaki yaygınlık da kültür turizminin yaygınlık kazanmasında etkili olmuştur (Sayılan, 2007, s. 50).

Günümüzde kültür turizmi giderek hızlı bir şekilde büyüme göstermektedir. Bu konu hakkında Council of Europe (CoE,) kültür turizmi raporuna (2020) göre kültür turizminin Avrupa Kıtası'ndaki toplam turizm içindeki payının %40'ını oluşturmaktadır. Yani bu rapora göre; her 10 turistten 4'ü gidilecek yer seçiminde kültürel özellikleri ön planda olan mekânları tercih etmişlerdir. Ayrıca yine başka bir kurumun yaptığı araştırmaya göre, 2019 yılında dünya üzerinde yaklaşık 600 milyon kişi kültür turizmine katılma amacıyla uluslararası sahalarda seyahat etmiştir (Gül & Yılmaz, 2020, s. 1856).

Türkiye de sahip olduğu coğrafi konum sebebiyle Asya, Avrupa ve Afrika kıtalarının birbirine en fazla yaklaştığı bir konumda yer almaktadır. Bu durum tarih boyunca Anadolu coğrafyasında birçok devlet ve medeniyetin kurulmasına zemin hazırlamış ve durum sonucunda ise ülkenin kültürel miras çeşitliliği artmıştır. Üç kıtayı birleştirici bir rol oynayan Anadolu coğrafyası bu sayede çok kültürlü bir mekân hâline gelmiş, birden fazla sayıda dil, din ve ırk bu topraklar üzerinde yaşam şansı bularak önemli medeniyetlerin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Bu birleştirici rolü sayesinde Hitit, Frigya, Lidya, Asur, Roma, Bizans, Arap, Osmanlı ve Selçuklu kültürleri bu topraklarda yoğrulmuş ve biçim bulmuştur. Anadolu kültürünün temeli geçmişte bu bölgede kurulan büyük medeniyetlere dayanmaktadır.

Kültürel miras ve kalıntı anlamında Türkiye âdeta bir açık hava müzesi gibidir. Üzerinde yer aldığı coğrafyanın köklü bir tarihe sahip olması nedeniyle Türkiye'nin her bölgesinde toprağın altında yatan paha biçilmez

kültürel kalıntılar bulunmaktadır. Sahip olduğu bu zengin tarihî kültürel mirasın yanında önemli yemekleri, folkloru, gelenek-görenekleri ve destansı öyküleri sayesinde Amerikalı yazar Tom Brosnahan “Tarih açısından Türkiye’nin dibi yoktur” sözünü kullanmıştır (Bandeoğlu, 2015, s. 156).

Türkiye’de 19. yüzyıldan sonra demiryollarının yapımıyla birlikte arkeolojik alanlarda kazı çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Gerçekleştirilen kazı çalışmalarıyla birlikte Anadolu’da yeraltında yatan kültürel miras kalıntıları gün yüzüne çıkarılmaya başlanmıştır. 1834’te Fransız Texier’in Hattuşaş ve Yazılıkaya’yı, 1870’te Schilliman’ın Truva’yı keşfi, 1900’lü yılların başında Ramsey ve Bell’in Anadolu coğrafyasında geniş alanlarda kazılar yapmaya başlaması, Anadolu kültürünün Avrupalı turistler tarafından öğrenilmesini ve bu alanlara geziler düzenlenmesine olanak sağlamıştır (Demirtaş, 2017, s. 86). 1980’li yıllardan sonra Türkiye’nin uluslararası pazarda yer almaya başladığı ve hızlı bir turizm hamlesini gerçekleştirdiği yıllar olmuştur. Ancak bu atılım içindeki Türkiye’de kültürel yatırımlar bir anlamda ikinci plana itilerek, deniz-kum-güneş üçlüsüne dayalı yatırımlar yapılmıştır (Demirtaş, 2017, s. 87).

2000’li yıllarla birlikte Türkiye sahip olduğu kültürel değerleri ve kültürel mirastan en iyi şekilde faydalanabilmek için yeni atılımlar yapmaya başlamıştır. Bu kapsamda antik yerleşim yerleri, tarihî sit alanları, eski yerleşim merkezleri, tarihî kale ve surlar, festivaller, inanç merkezleri ve daha pek çok çekiciliği olan alanlar turizme kazandırılarak, kültürel turizmin önemi arttırılmaya çalışılmıştır. 2010 yılında İstanbul’un Avrupa’nın kültür başkenti yapılmasından sonra turistlerin bu tarihî kentimize olan ilgisi iyice artmış ve dünyanın pek çok bölgesinden turist akımı olmuştur.

Malatya İlindeki Kültürel Miras ve Turizm Çekicilikleri

Anadolu coğrafyası, Asya ve Avrupa arasında bir köprü vazifesi gördüğü için çok sayıda medeniyet bu topraklardan geçmiştir. Bu medeniyetler bu topraklar üzerinde geçiş yaparken önemli ölçüde tarihi ve kültürel miras bırakmışlardır. Malatya, Türkiye’de önemli kültürel alanların bulunduğu bir ildir. Geçmiş çağlarda çevre bölgelerden gelen ve Malatya şehrinde birleşen birçok tarihî yol sayesinde Malatya ili kültürlerin birleşme noktası da olmuştur. Bu yollar Malatya’da birleşerek kuzey yönünde Kafkasya’ya; güneyde Çukurova, Mezopotamya ve Suriye’ye; batı bölgesinde Ege sahillerinde kurulan medeniyetlere; doğuda İran’ın bulunduğu Fars ve Pers Medeniyet alanlarına kadar uzanmıştır. Bu yollar Akad İmparatorluğu’nun ünlü kralı Sargon zamanından beri yaygın olarak

kullanılmaktadır. Hitit kralı Şuppililiuma'nın bu tarihî yollar üzerinden geçerek savaşlara gittiği bilinmektedir (Malatya Valiliği). Bu yol Kayseri ilinde bulunan tarihî yerleşim yeri Kültepe'den başlayarak Sivas ilinin Gürün ilçesi, Malatya ilinin Darende ilçesi ve Adıyaman ilinin Samsat ilçesinin üzerinden geçip Şanlıurfa'ya, buradan ise iki kola ayrılıp Gargamış ve Halep'e, diğer kol ise Nusaybin'den Asur ve Babil medeniyetlerine ulaşmıştır. Orta Doğu ve Anadolu arasında ticaret ve kültür alışverişi bu tarihî yol vasıtasıyla gerçekleşmiştir. Romalılar zamanında çakıllarla doldurularak askerî hareketler için düzenlenen bu tarihî yolun kenarında yer alan mil taşları da bu durumu doğrulamaktadır. Bu bölgede bulunan rotayı Bizanslılar, Araplar ve Türkler de yaygın olarak kullanmıştır. Günümüzde Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde tespit edilen temalı gezi rotaları bu tarihî yolları kapsamaktadır. Türkiye'de Likya Yolu, Hitit Yolu, Karia Yolu, Aziz Paul Yolu, Frig Yolu, Evliya Çelebi Yolu ve Bodrum Lelek Yolu bu şekilde kullanılan en ünlü yollardır. Tarihî yollar tespit edilerek kültür turları düzenlenmektedir. Bu temalı gezi rotaları sayesinde kültür turizmi canlanmakta ve kültürel mirasın önemi artmaktadır. Ancak Malatya yöresinden geçen bu antik çağ yolu için henüz herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Malatya ilinde kültür turizmin öneminin artması için bu güzergâhın da gezi temalı rotaları kapsamına alınması hayati derecede önemlidir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından gezi temalı yollar listesine dâhil edilerek Akad ya da Sargon Yolu olarak tescillenip kültürel turizm rotalarına eklenmelidir. Bu durum Malatya ilinde hem kültürel turizmin canlanmasına hem de kırsal kalkınmanın sürdürülebilir bir şekilde gerçekleşmesine olanak sağlayacaktır.

Aşağıda yer alan Tablo 1'de Malatya ilinde bulunan taşınmaz kültürel miras kalıntıları ve bu kalıntıların türleri ile bulunduğu ilçeler verilmiştir.

Tablo 1. Malatya İli ve İlçelerinde Bulunan Kültürel Miras Yapıları

	Arkeoloji Sit Analı	Doğal Sit Alanı	Dini Yapılar	Kültüre 1 Yapılar	İdari Yapılar	Sivil Mimari	Askeri Yapılar	TOPLAM
Malatya	202	13	60	68	7	58	4	411
Battalgazi	15	2	22	14	4	11	---	68
Yeşilyurt	12	---	9	3	1	32	---	57
Darende	41	6	10	12	1	7	1	78
Akçadağ	39	---	2	1	1	---	---	43
Arguvan	15	---	---	2	---	---	---	17
Kale	1	---	---	---	---	---	---	1
Kulunca	3	---	1	---	---	---	---	4
Pütürge	---	1	1	1	---	---	2	5
Doğanyol	1	---	---	---	---	1	---	1
Hekimhan	20	---	2	6	---	2	---	30

Malatya İlinde Bulunan Kültürel Miras Kalıntıları İle Bu Kalıntıların Kültürel Turizm Ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınmayla Olan İlişkisi | 459

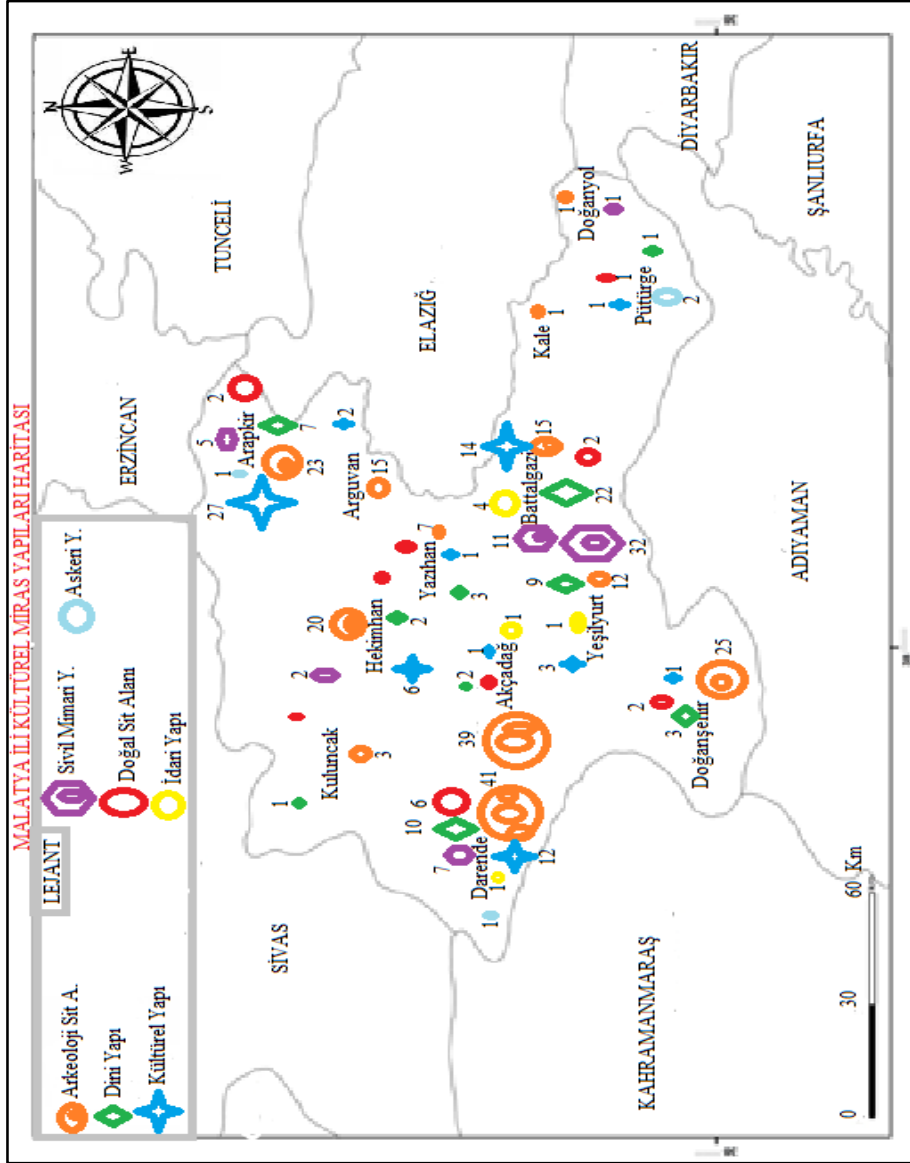
Yazlıhan	7	---	3	1	---	---	---	11
Arapkir	23	2	7	27	---	5	1	65
Doğanşehir	25	2	3	1	---	---	---	31

Kaynak: Malatya Kültür Envanteri, 2014

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan Malatya Kültür Envanteri 2014 raporuna göre; Malatya ilinde toplam 411 adet kültürel miras kalıntısı bulunmaktadır. Bu tarihî ve kültürel miras kalıntıları içinde sayıca en fazla olan 202 adet yer ile arkeolojik sit alanıdır. Bu arkeolojik sit alanları genellikle Neolitik, Kalkolitik, Tunç Çağı, Hitit, Urartu ve Roma döneminden kalma höyük, tümülüs, mağara yerleşim yerleri, antik mezarlık alanları, kaya mezar odaları ve yıkılmış veya tahrip edilerek harabe hâline dönüşen köprü, kale gibi alanlardır. İlde bulunan dinî yapılar; tarihî camii, kilise, manastır, türbe, tarihî minareler gibi alanlardır. Malatya ilinde toplam 60 adet dinî yapı bulunmaktadır. Kültürel yapılar kütüphane, kervansaray, medrese, hamam, han, konak, bedesten, müze, el sanatları, festival ve şenlikler ile tarihî ve kültürel evlerdir. İlde toplam 68 adet kültürel yapı bulunmaktadır. İlde 57 tane sivil mimari yapılar olan tarihî ve kültürel özelliklere sahip evler bulunmaktadır. Askerî ve idari yapılar ise tarihî bina veya duvarlar olup günümüzde askerî alan veya okul binaları olarak kullanılmaktadır. Malatya ilinde bulunan bu kültürel miras yapılarının ilçelere göre dağılımlarına bakıldığında ise Darende, Battalgazi, Arapkir, Yeşilyurt ve Akçadağ gibi ilçelerin kültürel miras yapıları bakımından zengin alanlar olduğu; Kale, Doğanşehir, Kuluncak ve Pütürge gibi ilçelerin ise kültürel miras yapıları bakımından fakir alanlar olduğu yapılan araştırmalarla belirlenmiştir. Bunun sebebi ise geçmiş çağlarda yerleşim alanlarının daha çok Battalgazi, Yeşilyurt, Darende, Arapkir ve Akçadağ gibi ilçelerde toplanmış olmasıdır. İldeki arkeolojik alanların daha çok Darende ve Akçadağ'da, dinî yapıların Darende ve Battalgazi ilçelerinde, kültürel yapıların Arapkir, Darende ve Battalgazi'de, sivil mimari yapılarının ise Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Aşağıda yer alan Harita 1'de Malatya ilinin kültürel miras kalıntılarının dağılışı ve yoğunluk derecesi verilmiştir. Harita 1'de de görüldüğü üzere ilde arkeolojik sit alanlarının Darende ve Akçadağ ilçeleri arasında yoğunlaştığı, güneyde Doğanşehir kuzeydoğuda ise Hekimhan ve Arapkir ilçeleri ise arkeolojik sit alanlarının yoğunlaştığı diğer noktalar olduğu görülmektedir. Dinî yapılar Battalgazi ve Darende ilçesinde yoğunlaşırken, kültürel yapılarda Arapkir ilçesi merkez konumunda yer

almaktadır. Sivil mimari yapılarında ise Yeşilyurt ilçesi açık ara en fazla yapının bulunduğu yerleşim yeridir.

Harita 1: Malatya İli Kültürel Miras Yapıları Haritası

Tarihi Çekicilikler

Malatya ilinde bulunan bu kültürel turizm çekicilikleri; tarihî, kültürel, dinsel, arkeolojik, doğal, folklorik ve diğer çekicilikler başlıklarına ayrılmaktadır. İlde bulunan tarihî çekicilikler ve bu tarihî çekiciliklerin ilçelere göre dağılımları Tablo 2’de verilmiştir. Tabloya göre ilde toplam 13

tane tarihî mezarlık alanı bulunmaktadır. Bu tarihî mezarlıkların Battalgazi ilçesinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu tarihî mezarlıklar Bizans, Selçuklu ve Osmanlı devletleri zamanından kalma mezarlıklardır. Bu dönemlerde yerleşmelerin Battalgazi ilçesinde yoğunlaşmış ve şehrin o dönemlerde burada kurulmuş olmasından dolayı mezarlıklar da bu ilçede toplanmıştır. İlde tarihî kale olarak Battalgazi-Eski Malatya Kalesi, Darende-Zengibar Kalesi ve Arapkir Kalesi ön plana çıkan yapılardır. Bu kalelerden Eski Malatya Kalesi hariç diğerleri harabe hâindedir. Gözetleme kuleleri, Roma ve Bizans dönemlerinden kalma ve genellikle kalelerin etrafında bulunan yapılardır. Bu yapılar, bazen yerleşmelerin bulunduğu alanlarda yüksek bir tepenin üzerine inşa edilmiş ve yerleşme yerinin korunması için buralarda gözcülük yapılmıştır. Darende ilçesinde İsaura Kenti surlarını koruyan kuleler yer almakta olup bu kulelerin toplam sayısı 14 tanedir. İlde bulunan antik yollar ise Roma Dönemi'nden kalma ve savaş zamanlarında orduların geçtiği tarihî yollardır.

Malatya'da bulunan tarihî köprüler de önemli kültürel miras kalıntılarındandır. Bu ilde akarsu sayısı fazla olduğu için tarih boyunca pek çok köprü inşa edilmiştir. Bu köprülerden bir kısmı yıkılırken, bir kısmı Karakaya Barajı sularının altında kalmış, bir kısmı ise günümüzde fonksiyon değişikliğine uğrayarak kültür ve tarih turizmüne önemli bir kaynak oluşturmuştur. Bu köprülerden en ünlü olanları ise Malatya ilinin gerdanlığı sayılan Kömürhan Köprüsü, Arapkir ilçesinde Kozluk Çayı üzerindeki Taş Köprü, Darende ilçesindeki Uzunok Köprüsü ve Nadir Köprüsü'dür. Arapkir ilçesi Kozluk Çayı üzerinde bulunan Taş Köprü'nün MÖ. 3. yüzyılda Romalılar tarafından yapıldığı tahmin edilmektedir. Kesme moloz taşlardan yapılmış olan bu köprüyü Romalılar, savaş zamanında ordularını nehrin diğer tarafına kolayca geçirebilmek için inşa etmişlerdir. Malatya-Elazığ arasında yer alıp Fırat Nehri'nin üzerinden geçen ve 1932 yılında inşa edilen Herdi Köprüsü ise Karakaya Barajı sularının altında kalmıştır. Tarihî çeşmeler ise Osmanlı Devletinin son dönemlerinde yapılmış ve içme sularının toplandığı alanlarda bulunmaktadır. İlde bulunan tarihî surlar, kalelerin bulunduğu alanlarda yer alırken, sarnıçlar iki adet olup Darende ilçesinde yer almaktadır. Anıt mezar Darende ilçesinde bulunan Ozan Anıt Mezarı olup, Roma Döneminden kalma bir mezar anıtıdır. Diğer tarihî çekicilikler ise yazıtlardır. Hekimhan'da Hititler Dönemi'nden kalma Şırzı Hitit Yazıtı, Kale İlçesinde bulunan ve Karakaya Baraj Gölü'nün altında kalan ve Urartu Kralı III. Sarduri tarafından yazdırılan Kömürhan İzollu

(Kale) Yazıtı, Darende ilçesinde bulunan Kötükale Yazıtı ile Palanga Yazıtı vardır. Bu yazıtlar arasında İzollu Yazıtı, Malatya isminin geçtiği ilk yazıt olması bakımından tarihsel bir öneme sahiptir. Bu yazıtta Malatya ili için Kral III. Sarduri “Melita” diye bahseder. Battalgazi Arslantepe antik kenti ve bu antik kentte bulunan Hitit Sarayı yer almaktadır.

Tablo 2. Malatya İli ve İlçelerinde Bulunan Tarihi Miras Çekicilikleri

Tarihi Çekicilikler	Malatya	Battalgazi	Yeşilyurt	Akçadağ	Arapgir	Darende	Doğaneşehir	Pütürge	Hekimhan	Yazihan
T. Mezarlık	13	8	2			2				1
T. Okul Binası	4	2		1		1				
Askeri Bina	1	1								
Gar Binası	1		1							
Kale	7	1		1	1	1		2	1	
Göz. Kulesi	5			1	1	2	1			
Antik Yol	2				2					
Harabe	8	1			2	3	1		1	
T. Köprü	20				13	5	1		1	
T. Çeşme	9		1		4		1		3	
Sur	4	1			1	1	1			
Sarnıç	2					2				
Anıt Heykel	2	2								
Anıt Mezar	1					1				
Yazıt	4					2			1	
Antik Kent	1	1								
Saray	1	1								

Kaynak: Malatya Kültür Envanteri, 2014

Dini Çekicilikler

Dini çekicilikler içinde sayıca en fazla bulunanlar İslam Dini'nin ibadet yerleri olan camilerdir. Bu camiler içinde kültürel çekicilik bakımından en önemli olanlar Malatya Yeni Cami, Battalgazi Ulu Cami, Yusuf Ziya Paşa Cami, Melik Sunullah Cami, Köprülü Mehmet Paşa Cami, Somuncu Baba Camisi, Gümrükçü Osman Paşa Cami ve Fethiye Cami'dir. Malatya ilinde toplam 33 adet tarihî camii bulunmakta olup, bu camiler en fazla Battalgazi ilçesinde yer almakta ve Selçuklu ile Osmanlı dönemlerinde inşa edilmiş olan tarihî yapılarıdır. Bu camilerin tamamı günümüzde de ibadet yeri olarak kullanılmaya devam etmektedir. Tarihî minareler ise yine Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde camilerle birlikte inşa edilmiş; fakat daha sonraki dönemlerde çeşitli sebeplerden dolayı camiler yıkılmış, minareleri ise ayakta kalmayı başarmıştır. Bu tarihî minareler daha çok Darende ilçesinde bulunmaktadır. Malatya ilinde bulunan beş tane tarihî kilise ise Hristiyanların ibadet yerleri olup Roma ve Bizans dönemlerinde inşa edilmiştir. Bu kiliseler genellikle Ermen Apostolik Kiliseleri'dir. Önemli bir

inanç mekânı ve miras alanı olan bu kiliseler de geçmişte Malatya ilinde Ermenilerin daha çok yoğun olarak yaşadıkları Battalgazi ilçesi ve çevresinde bulunmaktadır. Kültür turizmi kapsamında ele alınabilecek en önemli kiliseler Battalgazi ilçesindeki Taşhoron (Üç Horon ya da Taş) Kilisesi, Yeşilyurt ilçesindeki Venk Kilisesi ile Arapkir Katedrali'dir. Arapkir Katedrali 13. yüzyılda Doğu Anadolu Bölgesi'nde inşa edilmiş en büyük kiliselerinden biriydi; ancak 1950 yılında Arapkir Belediyesi katedrali yıkmaya karar vermiş ve 18 Eylül 1957 yılında katedral dinamit kullanılarak yıkılmıştır (Pladian, 1969).

Türbeler de dinî çekiciliklere sahip önemli kültürel miras kalıntılarıdır. Bu kültürel miras kalıntıları daha çok Battalgazi ve Darende ilçesinde toplanmıştır. Malatya genelinde sayıları çok olmakla birlikte kültürel miras bakımından 18 adet türbe bulunmaktadır. En önemli türbelerden dokuz tanesi Battalgazi ilçesinde yer almaktadır. Bu türbeler içinde en önemli olanlar Darende ilçesindeki Somuncu Baba Türbesi ve Hasan Gazi Türbesi ile Battalgazi'deki Hasan Basri Türbesi, Zeynel Abidin Türbesi, Yusuf Ziya Paşa Türbesi, Sıddı Zeynep Hatun Türbesi, Mehmet Paşa Türbesi, Kanlı Kümbet Türbesi, İkiz Türbeler, Emir Ömer Türbesi, Battalgazi Oğlu Bingazi Türbesi'dir. İlde bulunan diğer önemli türbeler ise; Osman Hulusi Efendi Türbesi, Darendeli Hacı Mahmut Efendi Türbesi, Şeyh Ali Kara Türbesi, Nezir Gazi Türbesi, Nazım Baba Türbesi, Hıdır Abdal Türbesi, Koca Vaiz Baba Türbesi, Kırk Kardeşler Türbesi ve Ahmed-i Zemçi Türbesi'dir. Dinî çekiciliklere sahip bir diğer kültürel miras ise manastırdır. Pütürge ilçesinin Peres (Uzuntaş) Köyü'ndeki Bizans Dönemi'nden kalma tarihî Peras Kalesi harabelerinde Barsauma Manastırı ve yine bu köydeki Süryani Mahael Robo'nun mezarı yer almaktadır. Ancak bu tarihî manastır da zaman içinde yıkılarak bir harabe hâlini almıştır.

Tablo 3. Malatya İli ve İlçelerinde Bulunan Dinî Miras Çekicilikleri

	Tarihi Cami	Tarihi Minare	Tarihi Kilise	Türbe	Mescit	Manastır
Malatya	33	9	5	18	3	1
Battalgazi	13	1	2	9	3	---
Yeşilyurt	6	1	---	---	---	---
Akçadağ	1	---	---	---	---	---
Arapkir	7	1	1	1	---	---
Darende	3	6	---	3	---	---
Doğanşehir	2	---	---	2	---	---
Hekimhan	1	---	1	1	---	---
Yazihan	---	---	1	1	---	---
Kuluncak	---	---	---	1	---	---
Pütürge	---	---	---	---	---	1

Kaynak: Malatya Kültür Envanteri, 2014

Kültürel Çekicilikler

Bir bölgede bulunan kültürel miras kalıntıları da kültürel turizmin en önemli çekicilikleri arasında yer almaktadır. Aşağıda yer alan Tablo 4'te Malatya ili ve ilçelerinde bulunan kültürel miras kalıntıları gösterilmiştir. Bu kültürel miras kalıntıları içerisinde sayıca en fazla olanları sivil mimariyi oluşturan kültürel evler ve konaklardır. Malatya ilinde koruma altında olan toplam 48 adet kültürel ev, 18 adet konak ile bir adet tarihî ev bulunmaktadır. Bu evler taşınmaz kültür varlıkları olup koruma bölgesi kapsamına alınmıştır. Konaklar daha çok Battalgazi ilçesinde yoğunlaşırken, kültürel evler Yeşilyurt ilçesinde toplanmıştır. Malatya'da Yeşilyurt evleri kültürel ev anlamında çok tanınan evlerdir. Beşkonaklar Malatya'nın geleneksel konaklarının mimari özelliklerini taşırlar. 20. yüzyılda inşa edilmiş olan bu konaklar, Malatya'da, sivil mimarinin en güzel örneklerini oluşturmaktadır. Sokağa cepheleri olan bu konaklar, yan yana yapılmış, ikişer katlı beş adet konaktan oluşmaktadır. Konakların dış cephelerinde ana yapı malzemesi olarak kerpiç kullanılmıştır. Beşkonaklar, Malatya ilinin simgesel olarak da önemli kültürel eserleri arasındadır. Yeşilyurt ilçesindeki Çırac Konağı ve Battalgazi ilçesindeki Atatürk Köşkü bu ilimizde bulunan önemli diğer kültürel değerlerdendir. Atatürk Köşkü Osmanlı Devletinin zamanından kalma ve Atatürk'ün Malatya'ya olan gezileri sırasında konaklamak için kullandığı evdir.

Anıt ağaçlar da kültürel miras çekicilikleri kapsamında kültürel turizmin önemli uğrak mekânlarındandır. Malatya ilinde anıt ağaç olarak 6 adet ağaç bulunmakta ve bu ağaçlar da buldukları ilçelerin simge ağaçlarıdır. Battalgazi-Orduzu Çınar Ağacı, Yeşilyurt-Üçgöze Ardiç Ağacı, Hekimhan-Dursunlu Ceviz Ağacı, Pütürge-Ormaniçi Çınar Ağacı, Yeşilyurt-Dilek Çınar Ağacı, Arapkir-Serge Çınar Ağacı gibi anıt ağaçlar bulunmaktadır. İlde iki adet anıt heykel de bulunmakta olup, bu anıt heykeller Battalgazi ilçesindeki Atatürk Anıt Heykeli ve yine bu ilçedeki İsmet İnönü Anıt Heykeli'dir. Hanlar ve tarihî hamamlar da kültürel turizm için birer miras yapılarıdır. Malatya ilinde Arapkir ilçesinde altı adet olmak üzere toplam 12 tane tarihî hamam bulunmaktadır. Malatya ilinde bulunan tarihî hamamların başında Darende ilçesindeki Hüseyin Paşa Hamamı gelmektedir. Diğer bir tarihî hamam ise, Arapkir ilçesindeki Tarihî Çarşı Hamamı'dır. Tarihî Çarşı Hamamı, Malatya ilindeki en eski hamamdır. Battalgazi ilçesindeki Tarihî Tahtalı Hamamı da tarihi Osmanlı Devletine dayanan bir hamamdır. Bu hamamlar, Osmanlı kültürünün mimarisini

yansıtmakta olup ildeki önemli kültürel miras kalıntılarındandır. Malatya ilinde hamamların yanında yedi adet de tarihî han bulunmaktadır. İlde bulunan ve kültürel miras değerine sahip bu hanların en önemlileri Arapkir ilçesindeki Millet Hanı, Şişman Han ve Taş Han'dır. Bu hanlar da Osmanlı mimari özelliklerini yansıtmaktadır.

Tablo 4. Malatya İli ve İlçelerinde Bulunan Kültürel Miras Çekicilikleri

Kültürel Çekicilikler	Malatya	Battalgazi	Yeşilyurt	Akçadağ	Arapkir	Arapkir	Darende	Doğaneşeh.	Doğanyol	Kale	Kuluncak	Pütürge	Yazihan	Hekimhan
Anıt Ağaç	6	1	2		1							1		1
Anıt Heykel	2	2												
T. Hamam	12	2			6		1					1	1	1
Han	7	2		1	1	2								1
Tarihi Evler	1	1												
Konak	18	9	5		2									2
Kültürel Evl.	48	7	31		3		7							
Kümbet	5	4			1									
T.Kütüphane	2				1		1							
Kervansaray	1	1												
Medrese	1	1												
Bedesten	1						1							
Mozaik Alan	4							2			1			1
Festiv. ve Ş.	12	2	1	1	1	1	1	1	1	1			1	1
El Sanatları	17	2	14	1										
Müze	7	6					1							

Kaynak: Malatya Kültür Envanteri 2014

Malatya ilinde bulunan ve önemli kültürel turizm potansiyeline sahip diğer kültürel miras çekicilikleri ise kümbet, tarihî kütüphane, kervansaray, medrese, bedesten, mozaikli alan, festival ve şenlikler, el sanatları ile müzelerdir. Bu çekiciliklerden kümbetler Malatya ilinde beş adet bulunmakta olup bunların dördü Battalgazi ilçesinde yer almaktadır. Battalgazi ilçesindeki bu kümbetlerden Kanlı Kümbet, Osmanlı zamanından kalma olup idam mahkûmlarının idam edildiği yer olarak bilindiği için Kanlı Kümbet ismini almıştır. Bu kümbet gömülü bir mezar ve anıt şeklindedir.

Kültürel turizmin önemli bir kültürel miras kaynağı da tarihî çarşı yani bedestenlerdir. Malatya'nın Darende ilçesinde yer alan Yusuf Paşa Bedesteni, Osmanlı Devleti zamanından kalma tarihî bir bedestendir. Battalgazi ilçesinde yer alan tarihî Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı ise ilde yer alan ve önemli bir kültürel değere sahip bir başka tarihî ve kültürel eserdir. Bir diğer önemli kervansaray ise Sevserek Han Kervansarayıdır. Bu kervansaray Malatya ili ile Nemrut Dağı arasında yer almakta olup, tarihî İpek Yolu ile de bağlantısı bulunmaktadır. Ancak bu kervansaray tahrip edilerek harabe hâlini almış ve son yıllarda ise restorasyonuna başlanmıştır.

Battalgazi ilçesindeki Sahabiyye-i Kübra Medresesi ildeki tek medresedir. İlde Doğanşehir ilçesinde iki adet olmak üzere dört adet mozaikli alan bulunmaktadır. Diğer iki mozaikli alan ise Kuluncak ve Hekimhan ilçelerinde yer almaktadır.

Malatya ilinde kültürel turizmin gelişmesi için önemli potansiyeller barındıran bir başka çekicilik ise festival ve şenliklerdir. Malatya ilinde Kuluncak ve Pütürge ilçeleri hariç diğer bütün ilçelerde festival ve şenlikler her yıl düzenli olarak yapılmaktadır. Bu festivallerden en önemlisi Malatya Uluslararası Kayısı Fuarı'dır. Bu fuarda Malatya ilindeki kayısıdan yapılmış ürünler tanıtılmaktadır. Kültürel ve tarihî çekiciliklere sahip diğer bir yapı ise müzelerdir. Malatya ilinin önemli sayılabilecek müzeleri Fotoğraf Makinesi-Radyo ve Gramofon Müzesi, Beşkonaklar Etnografya Müzesi, Malatya Arkeoloji Müzesi, Malatya Atatürk Evi ve Etnografya Müzesi, Somuncu Baba Tanıtım Merkezi Müzesi, Arslantepe Ören Yeri Açık Hava Müzesi ve Eski Malatya Yaşam Müzesi'dir. Bu müzelerden Somuncu Baba Tanıtım Merkezi Müzesi Darende ilçesinde yer alırken, diğer müzeler Battalgazi ilçesinde bulunmaktadır. El sanatları da önemli kültürel miras ve turizm çekiciliği arasında yer almaktadır. Malatya ilinde geleneksel el sanatları kapsamında bakırcılık, dokumacılık, ahşap oymacılığı, arabacılık, semercilik, yemenicilik, kuyumculuk, bervanik baskısı, manusa dokumacılığı, Akçadağ halıcılığı, Yeşilyurt bez bebekçiliği, amigurumi, tahta çivili ayakkabı, damascus (Şam çeliği), ahşap oyma, kilim ve halıcılık faaliyetleri yapılmaktadır. El sanatları olarak yapılan işleme, dokuma gibi eşyalar yöreden yöreye farklılıklar göstermektedir. Çit baskıcılığı, ahşap baskıcılığı, yazma, perde, sofra bezi gibi zanaat kolları daha çok Arapkir ilçesinde yaygın iken, Yeşilyurt ilçesinde bez bebek, Çırmıktı dokuması ve yöresel kıyafetlere işlenen motifler kullanılmaktadır. Arapkir ilçesinde manusa dokumacılığı ön plana çıkarken, Ören, Kürecik, Drijan, Parçikan, Başören ve Sinan gibi yörelerde halı ve kilim dokumacılığı daha fazla ön plandadır. Özellikle bez bebek çocukların yeni gözdesidir. Kültürel çekicilik kapsamında ele alınabilecek bu geleneksel el sanatı, Malatya'nın yöresel kıyafetleri giydirilmiş kadın ve erkek bebek modellerden oluşmaktadır. Bez bebeklerin isimleri ise yöresel adlara atfen "Azet Bacı ve Hamdi Dayı" olarak anılır.

Arkeolojik Çekicilikler

Arkeolojik çekicilikler genellikle Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Çağı dönemlerinden kalma yerleşim alanlarıdır. Bu arkeolojik alanların içinde sayıca en fazla olanlar höyük, tümülüs, arkeolojik yerleşim alanları ve kaya

mezar odasıdır. Malatya ilinde Neolitik, Kalkolitik ve Tunç Çağı'ndan kalma 41 adet höyük tespit edilmiştir. Bu höyükler en fazla Battalgazi ilçesinde bulunmakta olup en önemlileri Arslantepe Höyük, Cafer Höyük, Pirot Höyük, Samanköy Höyük, Gelinciktepe Höyük, Değirmen-tepe Höyük, İzollu Höyük gibi höyüklerdir. Bu höyükler eski yerleşim merkezleri olduğu için içerisinde çok sayıda tarihî ve kültürel eser bulunmaktadır. Bu höyükler arasında yer alan Arslantepe Höyüğü Malatya ilinde ilk yerleşimin kurulduğu yer olarak da bilinmekte ve bu yerleşim yerinde çok sayıda medeniyetin izleri bulunmaktadır. Bu tarihî yerleşim yerlerinde çok sayıda heykel de yer almaktadır. Bunlardan en önemlileri Hitit Arslan heykelleridir. Bu heykeller Arslantepe Höyüğü ve Darende ilçesinde Aslantaşlar olarak bulunmaktadır. Arslantepe Höyüğü UNESCO tarafından 2014 yılında Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınıp, 2021 yılında da Dünya Miras Listesine dâhil edilmiştir.

Malatya ilinde Arslantepe Höyüğü'nde yapılan kazılar sonucunda Hititlerden kalma antik bir şehir ortaya çıkarılmıştır. Bu şehir Hitit Sarayı ve mahallelerden oluşmaktadır. Dönemin önemli şehirlerinden biri olduğu kazılar sonucu ispatlanmıştır. Bu antik kent, Malatya tarihi hakkında çok önemli bilgiler vermekle birlikte çok önemli kültürel kalıntılara da ev sahipliği yapmaktadır. Malatya Arslantepe antik kenti tarih ve kültür turistlerinin en fazla ziyaret ettiği mekândır. Bu tarihî yerleşim yeri Malatya ilindeki en önemli antik kent ören yeridir. Bu ören yerinde kök boya duvar resimleri, Hitit aslan heykelleri, Roma heykelleri, Bizans mezarları gibi çok önemli kültürel miras kalıntıları bulunmaktadır.

Bu ilde kültürel turizme kaynak oluşturabilecek önemli yapılardan bir tanesi de tümülüslerdir. Malatya ilinde 44 adet tümülüs tespit edilmiş olup bu tümülüslerin en fazla bulunduğu yer 13'er tümülüs ile Darende ve Akçadağ ilçeleridir. Darende'de bulunan Maşattepe Tümülüs'ü MÖ.1. yüzyılda inşa edilmiş ve dış taraftan moloz, taş ve toprakla doldurularak bir mezar şeklini almıştır. Yapılan kazılarda bu tümülüs mezarlığı içinde bir kadın cesedi bulunmuştur. Bu kadının mezarında aynı zamanda MÖ.1. yüzyıla ait olan ve paha biçilemez değerlere sahip olan tarihî eserler de bulunmuştur. İldeki önemli diğer kültürel miras ve arkeolojik alan ise kaya mezar odalarıdır. Kaya mezar odaları Malatya'da toplam 35 adet olup bunların 17 tanesi Arapkir ilçesinde bulunmaktadır. Yapılan kazılarda bu kaya mezar odalarının Romalılar Dönemi'nden kalma yerler olduğu tespit edilmiştir. İldeki diğer önemli arkeolojik alanlar ise arkeolojik yerleşim

alanlarıdır. Bu alanların toplam sayısı 37 adet olup, bunların 10 tanesi Doğanşehir, 6 tanesi ise Akçadağ ilçesinde yer almaktadır. Bu yerler daha çok Romalılar zamanında yerleşim yerleri olarak kullanılan ve daha sonraki süreçlerde ise terk edilmiş eski yerleşim yerleridir. Yine aynı şekilde bu ilçelerde antik mezarlık alanları tespit edilmiş olup, bu alanlar arkeolojik sit alanları ilan edilmiştir. Malatya ilinde toplam 8 yerde antik mezarlık tespit edilmiştir. Yapılar kazılar sonucunda bu mezarlıkların Romalılara ait olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca Neolitik ve Kalkolitik Çağda yerleşim yerleri olarak kullanılmış 7 adet kaya barınağı ve 2 adet de mağara yerleşim yeri tespit edilmiştir. Bu antik yerleşim yerleri da daha çok Hekimhan ilçesinde yoğunlaşmıştır.

Tablo 5. Malatya İli ve İlçelerinde Bulunan Arkeolojik Miras Çekicilikleri

Arkeoloji Çekicilikleri	Malatya	Battalgazi	Yeşilyurt	Akçadağ	Arguvan	Darende	Doğanşehir	Doğanlı	Hekimhan	Kale	Kuluncak	Yazlıhan	Arapkir
Höyük	41	12	3	5	7	3	2	1	4	1	1	2	--
Tümlütis	44	--	3	13	4	13	1	--	4	--	--	3	2
K. Mezarı	35	--	--	6	--	5	3	--	4	--	--	--	17
K. Kabart.	1	--	--	1	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Kaya Nişi	1	--	--	1	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Arkeo. Ala	37	--	4	6	2	8	10	--	4	--	1	--	2
A. Mezarl.	8	--	--	3	1	2	1	--	--	--	--	--	1
K. Odası	1	--	--	1	--	--	--	--	--	--	--	--	--
Nekropol	3	1	--	--	1	1	--	--	--	--	--	--	--
K. Barınağı	7	--	--	--	--	1	--	--	3	--	--	2	1
K. Resim.	1	--	--	--	--	1	--	--	--	--	--	--	--
Mağara Y.	2	--	--	--	--	1	--	--	1	--	--	--	--

Kaynak: Malatya Kültür Envanteri 2014

Bu arkeolojik çekiciliklerin yanında kaya kabartması, kaya nişi, nekropol alanı ve kaya resimleri de önemli çekiciliklerindedir. Kültürel miras özelliği taşıyan kaya kabartmaları ve kaya nişi bakımından Akçadağ ilçesindeki Bağköy Kaya Kabartmaları ve kaya nişi, Darende ilçesindeki Asmina Kaya Resimleri ile Battalgazi, Arguvan ve Darende ilçelerindeki nekropol (toplu mezar) alanları önemli arkeolojik alanlardır.

Doğal Çekicilikler

Doğal çekicilikler de kültürel turizmin önemli parçalarından birisidir. Bu doğal çekicilikler arasında Malatya ilinde kanyon, mağara, doğal akvaryum, şelale, kudret havuzu, tabiat parkı ve milli park bulunmaktadır. Tabiat Parkları ve Millî Parklar da kültürel turizm kapsamında ele alınabilecek önemli çekiciliklerindedir. Bu kapsamda Malatya ilinde Levent Vadisi Ozan Kanyonu Millî Parkı, Eski Arapkir Kozluk Kanyonu Millî Parkı, Turgut Özal Tabiat Parkı, Beydağı Tabiat Parkı önemli mekânlar arasında yer alır. Özellikle de Levent Vadisi Ozan

Kanyonu Millî Parkı, ABD'deki Büyük Kanyon'dan sonra dünyanın en büyük ikinci kanyonu özelliğine sahip olup 90 km uzunluğunda olup önemli bir çekicilik mekânı arasında yer alır. Bunun yanında Nemrut Dağı Millî Parkı da Malatya ile Adıyaman arasında yer almakta olup, turist kabilelerinin Malatya'dan buraya ulaşmasını sağlayan önemli geçitler bulunmaktadır. Bu yüzden Nemrut Dağı Millî Parkı'na giden turistlerin büyük bir bölümü Malatya'nın Pütürge ilçesinden seyahat ederek bu bölgeye ulaşır. Bu sebepten dolayı bu millî park da Malatya'da kültürel turizmin en önemli çekicilikleri arasında yer almaktadır.

Kültürel turizm kapsamında ele alınabilecek bir diğer çekicilik ise mağaralardır. Malatya ilinde kültürel miras kabul edilebilecek Yazıhan Anırsı Mağaraları bulunmaktadır. Bu mağara halk arasında Buzluk Mağarası ismi olarak da tanınmaktadır. Bu mağaranın tarih öncesi çağlarda insanlar tarafından kullanıldığı tespit edilmiş; fakat tam olarak ne zaman yerleşim yeri olarak kullanıldığı ve daha sonra hangi tarihte insanların burayı terk ettiği kesin olarak bilinmemekle birlikte, mağaranın Yontma Taş Devri ve Hitit Uygarlıkları Dönemi'nde kullanıldığı düşünülmektedir. Ayrıca Anırsı Vadisi'nde Romalılar ve Bizanslılar dönemine ait yerleşmeler tespit edilmiştir. Bölgede yaygın olarak anlatılan bir efsaneye göre Hristiyanlığın ilk yayılma dönemlerinde kendilerine yapılan zulümlerden kaçmak için Hristiyanlar yüksek bir tepe üzerinde yer alan bu mağarayı yerleşim yeri olarak kullanmıştır. Bu tepenin üzerindeki kayanın içine oyularak yapılan mağarada üç kilise ile 40-50 tane arasında değişen odalar tespit edilmiştir. Mağaranın hemen önünde tarihî bir mezarlık alanı ve Hitit aslanı modelinde biçimlenmiş taş aslanlar bu mağaranın kültürel turizm potansiyelini arttırmaktadır.

Tablo 6. Malatya İli ve İlçelerinde Bulunan Doğal Miras Çekicilikleri

Doğal Çekicilikler	Malatya	Battalgazi	Akçadağ	Arapkir	Hekimhan	Darende	Doğşehir.
Kanyon	5			1		3	1
Mağara	6	1	1	1	1		2
D.Akvaryum	1					1	
Şelale	1					1	
K. Havuzu	1					1	
Tabiat Parkı	2	2					
Milli Park	2		1	1			

Kaynak: Malatya Kültür Envanteri, 2014

Kanyon, doğal akvaryum, şelale ve kudret havuzu da Malatya ilinde bulunan ve kültürel turizmin önemli doğal çekiciliklerindedir. Malatya ilinde Kozluk Çayı ve Tohma Çayı üzerinde çok sayıda kanyon

bulunmaktadır. Bu kanyonlardan 3 tanesi Darende ilçesinde yer almaktadır. Aynı şekilde Darende ilçesinde bir adet doğal akvaryum, şelale ve kudret havuzu bulunmaktadır. Burada yer alan Günpınar Şelalesi çok önemli bir turizm potansiyeline sahiptir.

Diğer Çekicilikler

Kültürel turizm kapsamında değerlendirilebilecek bir diğer çekicilik ise özel ilgi gezileridir. Bu geziler kapsamında Malatya ilinde kayısı ağaçlarının çiçek açma dönemlerinde ilin farklı bölgelerinde çeşitli turistik aktivite seyahatleri düzenlenmektedir. 2018 yılında “Malatya’nın Kültürel Mirası” konulu “2. Kayısı Fotomaratonu” düzenlenmiş ve bu yarışma kapsamında Türkiye’de 92 yarışmacı 265 eser ile katılım sağlamıştır. Malatya’da kayısının çiçek açma dönemlerinde bölgenin tamamı beyaz çiçeklere bürünerek fotojenik bir görüntü ortaya çıkarıp kartpostallık görüntüler oluşturur. Ayrıca Yeşilyurt ilçesindeki Gündüzbey mevkiinde kiraz ağaçlarının çiçek açma dönemleri, Doğanşehir ilçesinde elma ağaçlarının çiçek açma dönemleri ve Akçadağ ilçesinde ise Develi armudunun çiçek açma dönemlerinde özel ilgi gezileri düzenlenebilir.

Kırsal Kalkınmanın Bir Aracı Olarak Sürdürülebilir Kültürel Turizmin Malatya İçin Önemi

Uluslararası turizm aktörlerine göre önümüzdeki yıllarda kitle turizmi yerini özel ilgi turizmine bırakarak, sanat, din, tarih, kültür etkinliklerinin önem kazanmaya başlayacağı ve bu turizm türlerinin parlayacağı ve turizm eğilimlerinin de bu yönde ilerleyeceği tahmin edilmektedir. Zaten Dünya Turizm Örgütü’nün gelecek ile ilgili hazırladıkları senaryolarda da bu durumu destekleyen görüşler görülmektedir. Dünya Turizm Örgütü’nün gelecek ile ilgili senaryolara göre kültür turizminin yükselme eğilimi göstereceği ve bu alternatif turizm türüne katılan kişi sayısının da giderek artacağı ifade edilmektedir. Batman ve Oğuz’da (2008) dünyada insanların birbirlerini anlama ve kültürlerini keşfetme, etnik tatları bulma sayısının artacağı ve kültürel turizmin geleceğin parlayan yıldızı ve gözdesi arasında yer alacağını belirtmiştir.

Ancak kültürel turizme katılan kişi sayısı artacağı için kültürel miras kalıntıları da zarar görebilir ve bazen ise yok olabilir. Oluşabilecek böyle olumsuz bir durumun önüne geçebilmek için kültürel varlıkların, kültürel mirasın sürdürülebilir bir şekilde turizme kazandırılması ve bu yönde gelişim göstermesi hayati derece de önemlidir. Kültür turizmi, destinasyonlardaki ürün ve ziyaretçi çeşitliliğini arttırabilmekte, ziyaretçi sayısını artmasını sağlayabilmekte ve yerel halkın kültürüne saygılı bir gelişmeye yardımcı

olabilmektedir (Öter & Özdoğan, 2005, s. 128). Kültür turizminin toplumlar arasında yeni bir iş imkânı olarak ortaya çıktığı görüşü de bu durumu desteklemektedir. Bahsedildiği gibi, kültür turizmi gelir sağlayıcı etkisinin yanında, kültürel değerlerin korunması açısından da önem taşımaktadır (Öztürk & Yazıcıoğlu, 2002, s. 7). Kültür turizmi gönüllü olma temeline dayanan duyarlı davranışları içermektedir.

Bir bölgenin yerel ekonomisinin gelişmesi, bölgedeki halkın refah seviyesinin yükselmesi ve yeni iş imkânlarının ortaya çıkmasında bu bölgede bulunan kültürel varlıkların etkisi büyüktür. Bölgenin kültürel ve tarihî geçmişi de kültürel turizmin canlanması ve gelişmesinde etkili olmaktadır. Ancak bu turizm hareketleri gelişim gösterirken bölgedeki kültürel mirasın korunması ve sürdürülebilirliğin sağlanması da hayati bir önem taşımaktadır. Kültür turizmi ya da miras turizmi kırsal bir bölgenin sosyal ve kültürel anlamda gelişmesine, ekonomik bakımdan canlanmasına katkıda bulunduğu gibi bölgenin tarihsel dokusunun korunması ve gelecek kuşaklara sürdürülebilir bir biçimde aktarmasını da sağlamaktadır. Sürdürülebilirlik sağlandığı zaman yerel halkın mirası koruma güdüsü artar ve koruma bilinci oluşur. Bunun sonucunda kırsal alanda bulunan insanlar kendi tarihsel ve kültürel miraslarını korumak ve aynı zamanda ekonomik kazanç elde etmek için çaba sarf ederler.

Sürdürülebilir kültür turizminin birçok kaynağı bulunmaktadır. Bunlar; tarihî olaylar, geleneksel yiyecek ve içecekler, özel ilgi gezileri, mimari yapı, geleneksel spor ve oyunlar, geleneksel el sanatları, sanatsal etkinlikler, dinî yerler, tarihsel yapılar, gelenek ve görenekler, kütüphaneler, yerel diller vb. kaynaklardır. Malatya ilinde de bu kültürel kaynaklardan pek çok miras kalıntısı bulunmaktadır. Bu kültürel miras kalıntılarının çoğu genellikle kırsal alanlar içinde yer alan köy veya kasabaların sınırları içerisinde yer almaktadır. Bu durum Malatya ilinde kırsal kalkınmanın sağlanması ve ekonominin canlanması için önemlidir. Özellikle Akçadağ, Darende, Arapkir, Yeşilyurt ve Battalgazi ilçelerinin yerleşim tarihi daha eskilere dayandığı için bu ilçeler de kültürel miras kalıntıları daha fazladır. Örneğin Darende ilçesinde bulunan Somuncu Baba Türbesi ve Cami, Yeşilyurt ilçesindeki Beşkonaklar ve Yeşilyurt el sanatları, Battalgazi ilçesindeki Battalgazi Kalesi ve pek çok türbe ile Arslantepe Antik Kenti en fazla kültürel turist çeken kültürel miras kalıntılardır. Bu alanları görmeye gelen turistler sayesinde kırsal bölgelerin kalkınması sağlanmakta, yerel

halkın ekonomik koşulları iyileşmekte ve bölge insanları için yeni iş imkânları ortaya çıkmaktadır.

Sürdürülebilir Kültürel Turizmin Malatya İline Olan Etkileri

Turizm sadece ekonomik bir faaliyet olmayıp, sosyal, kültürel, siyasal ve çevresel yönleri de olan, toplumu ve sosyal yapıyı etkileyen bir harekettir (Gürkan, 1996, Demirtaş, 2017). Turizm yarattığı fırsatlar kadar doğal ve kültürel çevreye verdiği zararlar da bilinen bir gerçektir. Önlem alınmadığı takdirde turizm, kültür varlıklarının ve yerel yaşam biçiminin yıpranmasına, bozulmasına neden olarak yerel kültürün ve kültürel mirasın ticari amaçlarla metalaşmasına, bir piyasa ürününe dönüşmesine, kültür ürünlerinin yozlaşmasına ve sıradanlaşmasına neden olabilir (Demirtaş, 2017, s. 97). Kültürel turizmin Malatya iline de olumlu ve olumsuz anlamda etkileri bulunmaktadır. Örneğin Malatya ilinde bulunan İzollu, Drijan ve Parçikan gibi kırsal bölgelerde bulunan ve daha çok yaylacı konar-göçer kültürel özellikler barındıran kültürel mirasın kültürel turizm sayesinde tanıtılıp, geniş alanlarda bilinmesini sağladığı gibi bu yerel kültürün küreselleşme hareketleri ile birlikte yozlaşıp sıradanlaşmasına da yol açmaktadır. Aynı şekilde Yeşilyurt geleneksel el sanatlarının kültürel turistler vasıtasıyla ilçe, il ya da ülke sınırlarını aşmasına yardımcı olduğu gibi bu geleneksel el sanatlarının sadece maddi kazanç sağlama amacıyla çeşitlilik kazandırılması ve kendine has olan kültürel özelliklerini kaybetmesine de neden olmaktadır.

Darende ilçesinde bulunan Somuncu Baba Türbesi için dinî sebeplerle gelen ziyaretçilere cami çevresinde çeşitli süs eşyalarının satılması bölge insanlarına ekonomik bir gelir kaynağı sağlarken, aynı zamanda dinsel inancın bir sömürü hâline getirilmesine neden olmaktadır. Arapkir, Pütürge, Hekimhan gibi kırsal alanlardaki yerel halkın giydiği ve Malatya yöresine özgü olan kıyafetleri, kültürel turistlerin ilgisini çekmektedir; ancak yerel halkın da bu bölgeye gelen turistlerin giyim ve kuşamlarını taklit edip bu şekilde giyinmesi ve yabancıların yaşam biçimlerini benimsemesi kültürel yozlaşmaya ve bozulmaya neden olmaktadır. Darende ilçesindeki Zengibar Kalesi, Battalgazi ilçesindeki Eski Malatya Kalesi ve Arslantepe Sit Alanı turistler tarafından ziyaret edilerek ekonomik kalkınmaya katkı sağlamakta; ancak sürdürülebilir bir biçimde kullanılmadığı için bu tarihî yapılar bozulmaktadır. Yörenin yerel dilinin temelini oluşturan ve daha çok Parçikan, Drijan ve İzollu yörelerine özgü olan yerel dil kültürel turistlerin ilgisini çekmekte; ancak bu bölgedeki yeni neslin dilde yabancı kelimeleri kullanmayı yaygınlaştırması bu yerel dilde

yabancı sözcüklerin artmasına ve dilin zamanla değişime uğramasına neden olmaktadır. Aynı durum Darende ilçesinde yerel esnaf arasında kullanılan Hazeyince veya Hazeynce mini dili içinde geçerlidir. Hazeynce dili Darende yöresinde esnaf ve zanaatkârlar arasında zamanla bir mini kripto dil olarak ortaya çıkmış ve günümüze kadar kullanılarak gelmiştir. Bu bölgedeki esnafın kendi aralarında bu dili kullanmasının temel sebebi aralarında yapılan iletişim esnasında esnaf ve zanaatkârlar dışında kalan kişilerin, kendi aralarındaki konuşma esnasında iletişim dışında bırakılma isteğidir. Bu kültürel miras değerinde olan yerel dil de zaman içinde yabancı kelimelerin çoğalmasıyla yok olma tehdidiyle karşı karşıya kalmıştır.

Millî parklar, tabiat parkları ve mesire alanları gibi alanlar da kültür turisti tarafından ziyaret edilen ve önemli çekiciliklere sahip alanlardır. Bu alanların ziyaretçiler tarafından yoğun bir biçimde kullanılması, bölgede aşırı kalabalıklaşma, çöp sorunu ve gürültülü ortamlar oluşturmaktadır. Özellikle Battalgazi-Orduzu Pınarbaşı mesire alanında bu durumdan kaynaklanan bir çöp sorunu meydana gelmiştir.

Bütün bu olumsuz yönlerinin yanında kültürel turizm genel olarak bölge halkına ve kırsal alanların ekonomisine olumlu etkiler yapmaktadır. Kültürel turizme katılım gösteren turistler gelir seviyesi yüksek olan ve yüksek satın alma ile harcama gücüne sahip kişiler olup, ziyaret ettikleri bölgelere ekonomik anlamda önemli bir girdi bırakırlar. Bunun yanında el sanatları ve dokumacılık alanlarında yok olmaya yüz tutmuş geleneksel el sanatları, kültür turistlerinin ilgisini çekip, tekrar canlanma fırsatı bulur. Malatya yöresine özgü olan halk oyunları ve folklorik değerler kültür turistlerinin ilgi ve merakı sayesinde haklarında derinlemesine araştırma yapılmaktadır. Yapılan araştırma ve tanıtma faaliyetleri yerel halk oyunlarının geniş kitlelerce tanınmasına olanak sağlar. Örneğin Arapkir Halayı kültürel turizm kapsamında araştırılan ve tanıtılan bir folklorik halk oyunudur. Kültürel turizm sayesinde Malatya ilinde başta tarihî kale, cami, kilise ve köprü gibi tarihî yapılar restorasyona açılarak tekrar canlandırılmakta ve turizme kazandırılmaktadır. Örneğin; Battalgazi ilçesinde bulunan Eski Malatya Kalesi yapılan restorasyon çalışmaları ile eski kale surlarının bir kısmı tekrar inşa edilerek kültür turizmine kazandırılmıştır.

Sonuç

Kültür insanların yüzlerce veya binlerce yıllık bir birikiminin sonucunda ortaya çıkan maddî ve manevî her şeydir. İnsanlar geçmişten

teslim aldıkları kültürlerine kendi birikimlerini de ekleyerek gelecek nesillere aktarırlar. Her medeniyet, millet ve devletin kendine has özellikleri olan farklı kültürleri bulunmaktadır. Kültürel miras kalıntıları geçmiş kuşaklardan günümüze kalan ve korunarak gelecek nesillerin yararına olacak şekilde aktarılan, evrensel değerlere sahip, geleneğe tanıklık etme, yaratıcı insan dehasının ürünü olması, insanlık tarihinin bir veya daha fazla dönemini temsil etmesi gibi belirli kriterleri taşıyan tarihî ve kültürel eserlerdir. Anadolu coğrafyasında kurulan diğer medeniyetler gibi Malatya yöresinde de kurulmuş veya hâkimiyet sürmüş birçok devlet de günümüze kadar ulaşan kültürel eserler bırakmışlardır. Özellikle Hitit ve Asurlulardan başlayan bu kültürel süreç Roma, Bizans, Arap, Fars ve Türk kültürleriyle devam etmiştir. Bu bölgede kurulan uygarlıklar kendi dönemlerinde Malatya yöresinde önemli tarihî, kültürel ve dinî yapılar inşa etmişlerdir.

Bu araştırma için yapılan çalışmalarda Malatya ilinde arkeolojik, dinî, tarihî, kültürel, idari, sivil, doğal ve askerî olmak üzere farklı amaçlarla yapılmış olan toplam 411 adet taşınmaz kültürel miras yapısı tespit edilmiştir. Bu yapılardan özellikle arkeolojik sit alanları Malatya ilinin hemen her bölgesinde bulunmaktadır. Yapılan detaylı araştırmalar neticesinde arkeolojik sit alanlarının Darende ve Akçadağ yöresinde yoğunluk gösterdiği, dinî yapıların ise Battalgazi, Yeşilyurt ve Darende ilçelerinde daha fazla sayıda bulunduğu tespit edilmiştir. Kültürel yapılar Arapkir yöresinde yoğunlaşırken, sivil mimari yapıların ise daha çok Yeşilyurt ilçesinde toplandığı araştırmalarla ortaya çıkarılmıştır.

Malatya sahip olduğu zengin tarihi sayesinde sınırları içerisinde çok sayıda taşınmaz kültür varlıkları bulunmaktadır. Arkeolojik sit alanları, kültürel evler ve dinî yapılar Malatya ilinin hemen her bölgesinde yer almaktadırlar. Özellikle höyük, tümülüs, kaya mezar odaları ve antik mezar alanları ile antik yerleşim yerleri ilde yoğun bir şekilde bulunmaktadır. Dinî yapılar içinde ise camiler ön planda yer alırken, tarihî kiliseler ve türbeler de önemli çekiciliklerdendir. Özellikle Romalılar Dönemi'nden kalma köprüler, surlar, gözetleme kuleleri ile kale harabeler tarihî kültürel turizmin önemli çekiciliklerindendirler. Bazı yapı ve mekânlar ise âdeta Malatya ilinin birer simgesi olmuşlardır. Bu şekilde en fazla ön plana çıkan yerler Arslantepe Höyüğü ören yeri, Darende Somuncu Baba Türbesi ve Camisi, Taşhoron Kilisesi, Ulu Cami, Battalgazi Kalesi ve Beşkonaklar gibi önemli kültürel turizm ve simge yerlerdir.

Geçmişte çeşitli medeniyetlerin farklı amaçlarla meydana getirdikleri bu kültürel varlıklar günümüzde insanlarda ilgi ve merak

uyandırmaktadır. Bu durum kültürel turizmin meydana gelmesine olanak sağlamış ve buna paralel olarak da bu bölgelerdeki yerel halk için yeni bir ekonomik fonksiyon türü doğmuştur. Kültürel turizm olan bu yeni ekonomik fonksiyon kırsal kalkınma için de çok önemlidir. Özellikle de Malatya gibi bölgelerde kültürel turizm, kırsal kalkınmanın bir aracı olarak kullanılabilir. Çünkü Malatya ilinde bulunan kültürel varlıklar daha çok kırsal alanlarda toplanmış durumdadır. Bu yüzden kültürel miras kalıntıları kırsal bölgelerin ekonomik anlamda kalkınmasına ve kırsal alanlar için yeni bir gelir kaynağı oluşturmasına yardımcı olabilir.

Kültürel turizm faaliyetleri gerçekleştirilirken bu kültür mekân ve miras yapılarının sürdürülebilir bir şekilde korunarak kırsal ekonomiye kazandırılması elzemdir. Günümüzde özellikle tarihî yapıların karşı karşıya kaldığı en önemli sorunların başında bilinçsizce kullanılmaları gelmektedir. Bu durum binlerce yıllık bir geçmişe sahip olan bu eserlerin kültürel turizm turları yüzünden birkaç yıl içinde yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Bu olumsuz durumu önlemek için bu tür tarihî ve kültürel yapılara yapılan seyahat ve turizm turlarında, tarihî eserlerin sürdürülebilir bir biçimde korunması hayati derecede önemlidir.

Malatya ilinde bulunan bu kültürel miras yapılarının sağladığı birçok avantaja rağmen, bu yapıların bulunduğu alanlarda önemli eksiklikler de bulunmaktadır. Arslantepe Höyüğü, Somuncu Baba Türbesi, Battalgazi Kalesi gibi bilinen tarihsel ve kültürel yapıların çevresinde peyzaj düzenlemeleri yapılmasına rağmen, höyük, tümülüs, arkeolojik sit alanları, kaya mezar odaları gibi yapıların bulunduğu alanlarda ise herhangi bir çevre düzenlemesi yapılmadığı tespit edilmiştir. Bir başka sorun ise bu yapıların bulunduğu alanlarda müze düzenlenmesi yapılmadığı için bölgeyi ziyaret eden turist sayısı ve uyuşu hakkında veri elde etmenin mümkün olmamasıdır. Bu tür sorunlar yüzünden bu bölgelere yılda periyodik olarak ne zaman, kaç turistin geldiğini anlamak mümkün değildir. Bu tarihî ve kültürel yapıların birçok turist tarafından ziyaret edildiği bilinmesine rağmen bu turistlerin sayısı ve vatandaşı olduğu ülke bilgisini elde etmek şimdilik pek mümkün değildir.

Kaynakça

Abacılar, P. (2008). *Doğal ve kentsel sit alanlarında kültür turizmi ve yönetimi: Boğaziçi-Arnavutköy örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul

- Ahunbay, Z. (2009). *Tarihi çevre koruma ve restorasyon*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Ahunbay, Z. (2019). *Kültür mirasını koruma ilke ve teknikleri*. İstanbul: Yem Yayınları.
- Akova Balcı, S. & Şahin, G. (2019). Turizmde tarım ürünlerinin değerlendirilmesi: Muz örneği. *XI.IBANESS Kongreler Serisi*, (s. 812-822). Tekirdağ.
- Akova, İ. (1999). Alanya'nın turizm olanakları. *Coğrafya Dergisi*, 183-207.
- Bahçe, S. A. (2011). *Kültürel miras yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Bakırcı, M. (2007). *Türkiye'de kırsal kalkınma: Kavramlar-politikalar-uygulamalar*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Bandeoğlu, Z. (2015). Türkiye'de kültür turizmi potansiyeli üzerine bir değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 155-168.
- Batman, O. & Oğuz, S. Ç. (2008). Turistik ürün çeşitlendirmesi. (Ed. N. H. Avcıkurt), *Kültür turizmi içinde* (s. 189-208). Ankara: Nobey Yayınları.
- Baud, M. & Ypei, A. (2009). *Cultural tourism in Latin America: The politics of space and imagery*. Boston: Brill.
- ÇEKÜL. (2018). *ÇEKÜL'ün kültürel miras anlayışı. Kültürel miras nedir?* 05 19, 2022 tarihinde Eco Diurnal: <https://ecodiurnal.com/kulturel-miras-nedir/> adresinden alındı.
- Çiçek, D. (2013). *Alternatif turizm*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Çulha, O. (2008). Kültür turizmi kapsamında destekleyici turistik ürün olarak deve güreşi festivalleri üzerine bir alan çalışması. *Journal of Yaşar University*, 3(12), 1827-1852.
- Demirtaş, N. (2017). *Kültürel turizm konusunda bir araştırma: Beypazarı örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı. Ankara.
- Doğaner, S. (2013). *Türkiye kültür turizmi* (Cilt 1. Basım). İstanbul: Çantay Kitabevi.
- Emekli, G. (2006). Coğrafya, kültür ve turizm: Kültürel turizm. *Ege Coğrafya Dergisi*, 15, 51-59.

- Gül, S. & Yılmaz, A. (2020). Yerel kalkınmanın bir aracı olarak kültür turizmi ve kültür rotaları: Vezirköprü Yöresi örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 8(3), 1855-1879.
- Günel, V.; Alaeddinoğlu, F. & Şahinalp, M. S. (2009). Türkiye'ye yönelik kültürel turizm turları ve başlıca güzergâhlar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 275-298.
- Gürkan, M. İ. (1996). Turizmin toplumlar üzerinde oluşturduğu değişiklikler turizmin sosyal yapı üzerindeki etkileri. *Anatolia*, 112-119.
- Güvenç, B. (1994). *İnsan ve kültür* (Cilt 6. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Hargrove, C. M. (2002). Heritage tourism. *Cultural Resource Management Bulletin*, 25(1), 10-11.
- Hausmann, A. (2007). Cultural tourism: Marketing challenges and opportunities for German cultural heritage. *International Journal of Heritage Studies*, 13(2), 170-184.
- İSMEP. (2014). *İstanbul sismik riskin azaltılması ve acil durum hazırlık projesi (İSMEP) "kültürel mirasın korunması"*. İstanbul: İstanbul Valiliği, AFAD ve İPKB.
- Jafar Jafari, F. (2000). *Encyclopedia of tourism*. London: Routledge.
- Khalilova, K. (2008). *Kültür turizmi bakımından Azerbaycan Şirvan Bölgesinin arz potansiyelinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir
- Kızılırmak, İ. & Kurtuldu, H. (2005). Kültürel turizmin önemi ve tüketici tercihlerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 100-120.
- Kozak, M. A. & Bahçe, A. S. (2009). *Özel ilgi turizmi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2021). *Taşhoron Kilisesi*. 09.24.2021 tarihinde www.malatyakulturturizmi.com. adresinden alındı
- Malatya Valiliği. (2021). Malatya'nın kültürel çekicilikleri. Malatya.
- Misiura, S. S. (2006). *Heritage marketing*. Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Malatya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2014). *Malatya kültür envanteri*. Malatya: Ofis Matbaacılık.
- Öter, Z. & Özdoğan, O. N. (2005). Kültür amaçlı seyahat eden turistlerde destinasyon imajı: Selçuk-Efes örneği. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 16(2), 127-138.
- Özgüç, N. (2007). *Turizm coğrafyası*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

- Öztürk, Y. & Yazıcıoğlu, İ. (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 183-195.
- Page, S. J. (2005). *Tourism management, managing for change*. Elsevier Butterwoth-Heinemann. İngiltere
- Pladian, A. L. (1969). *Arapkir Union*. New York.
- Richards, G. (2001). *The development of cultural tourism in Europe*. New York: Cabi Publishing.
- Sayılan, H. (2007). *Muş ilinde kültür turizmi potansiyelinin coğrafi yönden değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara
- Smith, M. K. & Robinson, M. (2006). *Cultural tourism in a changing world: Politics, participation and (re)presentation*. Buffalo and Toronto: Clevedon.
- Swarbrooke, J. (1999). *Sustainable tourism management*. New York: CABI Publishing.
- Tapan, M. (1998). İstanbul'un kentsel planlamasının tarihsel gelişimi ve planlama eylemleri. E. Y. Sey içinde *75 yılda değişen kent ve mimarlık* (s. 75-88). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı. (2004). *II. Tarım Şurası, kırsal kalkınma politikaları komisyonu*.
[https://www.turktob.org.tr/uploads/plugo/TARIM%20C5%9EURASI/II.TARIM%20ORMAN%20C5%9EURASI/II.%20TARIM%20C5%9EURASI%20-8\)%20KOM%4%B0SYON%20RAPORU,%20K%4%B1rsal%20Kalk%4%B1nma%20Politikalar%4%B1.pdf](https://www.turktob.org.tr/uploads/plugo/TARIM%20C5%9EURASI/II.TARIM%20ORMAN%20C5%9EURASI/II.%20TARIM%20C5%9EURASI%20-8)%20KOM%4%B0SYON%20RAPORU,%20K%4%B1rsal%20Kalk%4%B1nma%20Politikalar%4%B1.pdf) . Ankara
- Timothy, D. J. & Nyaupane, G. P. (2009). *Cultural heritage and tourism in the developing world: A regional perspective*. London and New York: Routledge.
- Toker, A. (2011). *Kültür turizminin sürdürülebilirliğinde profesyonel turist rehberlerinin rolü: Ankara örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir
- Tuncer, M. (2017). *Dünden bugüne kültürel miras ve koruma*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- Tümertekin, E. & Özgüç, N. (2003). *Beşeri coğrafya: İnsan, kültür, mekân*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- UNESCO. (1972). *Dünya kültürel ve doğal mirasın korunması sözleşmesi*. Paris: Unesco Yayını.

- UNWTO. (2020). *International tourism results 2019 and outlook 2020*.
UMWTO retrieved from https://webunwto.s3.eu-wets-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-01/UNWTO_Barom_20_01_January_except_0.pdf. Madrid:
- Yıldırım, C. (2009). *Kültür turizmi kapsamındaki iletişim çalışmaları: 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkenti üzerine bir araştırma*.
Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul
- Yücel Batmaz, N. & Biçici, G. (2021). Türkiye’de somut kültürel mirasın korunması üzerine bir alan araştırması: Kırıkkale-Delice örneği. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 4(1), 97-110.

Cultural Heritage Remains in Malatya and Their Relationship with Cultural Tourism and Sustainable Rural Development
Extended Abstract

The resulting in an annual savings of hundreds and thousands of people cultural tangible and intangible assets. People in their culture, they received in the past and they pass on to future generations by adding their own knowledge. Every civilization, a nation and state has its own characteristics that are different cultures. Surviving cultural heritage ruins of past generations and protecting transferred to the benefit of future generations with universal values, to destify to the tradition, the creative is the product of human genius, the history of humanity is the history and cultural artifacts with certain criteria as to represent one or more periods. As every civilization founded in Anatolia was founded in Malatya Region or cultural artifacts extant, many states continued domination have left. In particular, this cultural process starting from the Hittites and Assyrians, Roman, Byzantine, Arap, Persian and Turkish culture continued with. Said period in all these civilizations were founded in Malatya region important historical, cultural and religious structures they have built.

In studies conducted for this research Malatya province in the archaeological, religious, historical, cultural, administrative, civil and natural a total of 411 pieces made with different purposes, including to military structures have been identified immovable cultural heritage. Especially archaeological sites located at each of these structures is of Malatya. Made of archaeological sites in the detailed research result showed Akçadağ and Darende density in the region, while the religious structure Battalgazi, Yeşilyurt and Darende in the country has been determined that more. Arapkir cultural structures in the region intensifies, the research revealed that more Yeşilyurt collected in the civil architecture.

There are number of immovable cultural property within the boundaries of Malatya thanks to its rich history. The archaeological sites, cultural houses and religious buildings are located in almost every region of Malatya. The mounds of archaeological sites, tumuli, tombs chambers and ancient burial grounds with necropoleis archaeological sites are located in an intensively. Religious structures in the mosque, while in the foreground, historic churches and shrines were also

important charm. The remaining bridges especially the Roman period, walls, watchtowers and castle ruins, historic charm important cultural tourism. Some structures and spaces have become almost a symbol of Malatya. In this way, the most prominent places Arslantepe ruins, Darende Somuncu Baba Tomb and Mosque, Taşhoron Church, Grand Mosque, Battalgazi Castle and Beşkonaks the important cultural tourism the place icon.

In the past these cultural assets they produce different purposes of various civilizations are aroused interest and curiosity in people today. This situation allows the occurrence of cultural tourism is born and new kind of economic functions to local people in these areas in parallel. This new economic functions of cultural tourism, which is also very important for rural development. Especially in areas such as Malatya cultural tourism, rural development can be used as a tool. Because of cultural assets located in Malatya province it has collected cases in more rural areas. That is why the remains of cultural heritage can help create a new source of revenue for the development of rural areas and rural areas in the economic sense.

However, this sustainable cultural protection and tourism activities while performing their culture and heritage structures in a way space is essential to gain the rural economy. One of the most important issues facing today, especially the use of historical buildings comes from the unconscious. This situation is caused by thousands of years history that has to be faced with extinction within a few years because of cultural tourism tours of these works. This negative situation such historical and cultural space and historical monuments in the travel and tourism to sustainable structure made to prevent a form of protection is vital.